

Historien om Sättra Ångkvarn och -såg.

Enligt boken "Svenska Kvarnar" så skulle det funnits en kvarn i området redan på 1700-talet, om det nu stämmer, ty var det nog en skvaltkvarn vid bäcken (en skvaltkvarn hade ett liggande skovelhjul och kunde användas i mindre vattendrag, såsom en bäck).

På Generalstabskartan från 1839 är området där senare kvarn och såg byggdes upp, bara ett tomt område, så när som på två torpstugor, Änglunda och Nordstrandstorp / Sandsta.

Karta: Sala 83, 1839

Änglunda kan ha varit bebott redan i början av 1800-talet.

Ang. nya Nordstrandstorp (Lund) finns uppgifter om boende från 1865 då Edvard August Nordstrand troligen byggde och flyttade in, han kommer från föräldrarhemmet gamla Nordstrandstorp (Sandsta). Detta torp bebos av Nordstrandare fram till 1875, då det köptes av skomakare Anders Gustaf Hedén.

Se vidare under "Öster Sättra del 2"!

I slutet på 1800-talet började det hända saker i Ö.Sättra. Det första som sker är bildande i september 1891 av ett bolag (Sättra Såg- och Ångqvarnsbolag) med 6 andelar, bestående av 9 personer:

C.W. Berglind i Hebo	1 del
L. Persson i Hemmingsbo	1 del
P.E. Eriksson i Wefde	1 del
A.J. Larsson i Ö. Vrenninge	1 del
Jan Erik Johansson och Lars Fredrik Johansson i V. Vrenninge	1 del
E.O. Karlsson, J.A. Carlsson och J.O. Johansson i Öster Sättra	1 del

Andelarna säljs ut vartefter och till slut är det bara Lars Persson från Hemmingsbo kvar, bördig från Värmland.

Ingen av bolagsmännen är sågare eller mjölnare så det måste till kunnig personal och till det bostäder åt dessa. 1892 kommer två mjölnare med tre veckors mellanrum. Ett torp blev byggt där de flyttade in, men det kanske blev lite trångt i stugan eftersom det i Axel Öbergs fall var fyra personer och i Thure Johansson fall två, iallles sex personer.

Axel Öberg flyttar med sin familj redan efter ett år och kvar blev Thure med sin hustru Anna.

Kvarngården var ursprungligen en enklare byggnad och bör vara byggd senast 1890-91.

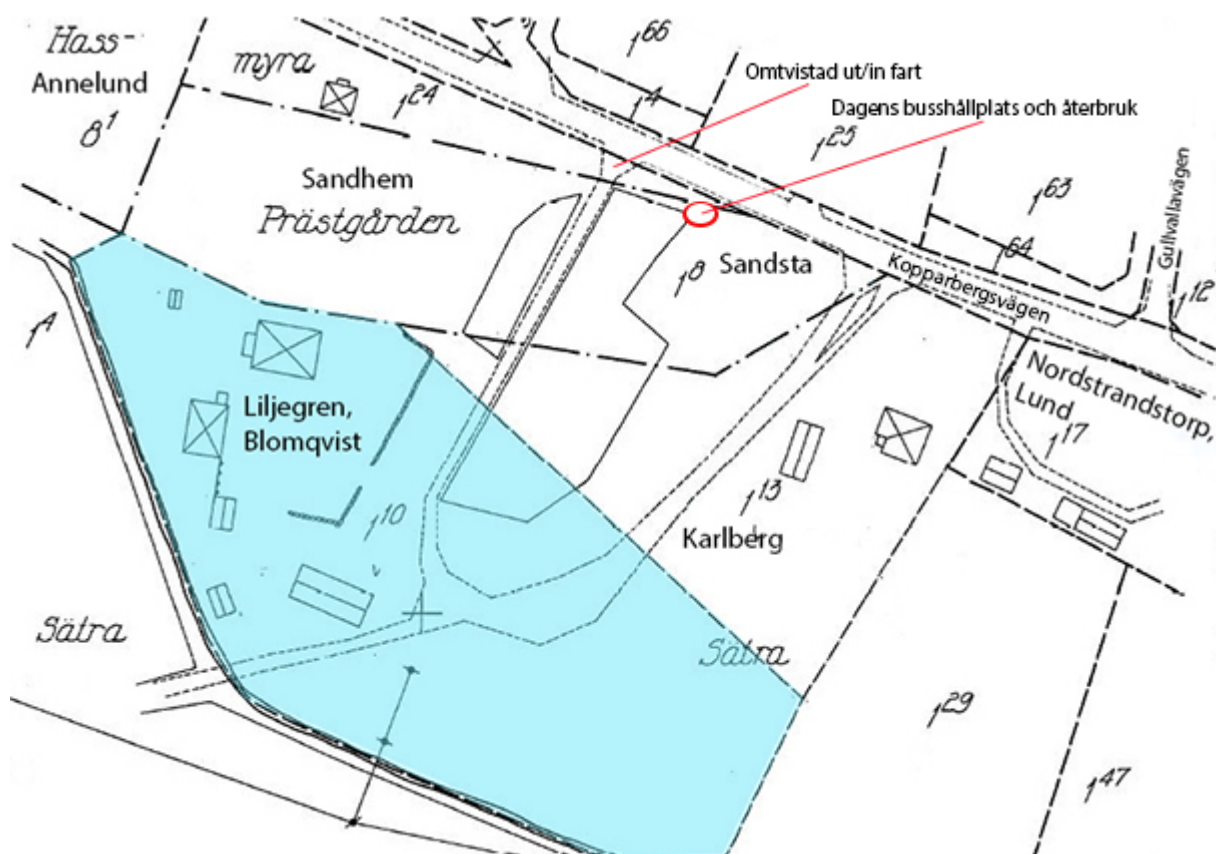
Enligt lantmäterihandlingar hade lagfart beviljats för Kvarngården redan år 1893. Området hade tidigare tillhört Carl-Jans gården.

Mjöltnare Öbergs tid här blev bara ett drygt år och 1901 flyttade mjöltnare Johansson till Ved-darsbo, där det också fanns en kvarn (väderkvarn).

Det var samma år (1901) som dåvarande byggmästaren Carl Alfred Liljegren ankom till Sättra. Denne övertog ångpannan på arrende men köpte efter något år in Kvarngården (Sättra 1:10).

Väderkvarnen vid Vedarsbo

Efter en tid uppförde (numera sågverksägare) Liljegren en flygelbyggnad i 90 gr vinkel till den ursprungliga Kvarngården dit dom flyttade in under tiden denna genomgick en tillbyggnad av en veranda.

Vinkelbyggnaden sedd från väster, baksidan. Kvarngården t.v. utanför bild. Foto: Privat

Här nedan ser vi Kvarngården med ny tillbyggd veranda.

Kvarngården efter verandatillkomsten c:a 1910-1911

Foto: Privat

Sittande fr.v. Mathilda Charlotta, Dagny Charlotta, Karl Valter och Karl Alfred Liljegren.

Stående damer okända.

Efter återflytten till Kvarngården blev vinkelbyggningen bostad åt anställd personal, fram till 1924, då man återigen flyttar in i vinkelbyggningen, ty nu genomgår Kvarngården en större ombyggnad, veranda och yttertak rivs, takstolarna byts ut så att taket blir brutet i enlighet med vinkelbyggningen och då fick man mer utrymme på köpet. arbetet blev färdigt 1925, Liljegren flyttar åter in i den nyrenoverade Kvarngården.

Kvarngården efter renoveringen 1925.

Foto: Privat

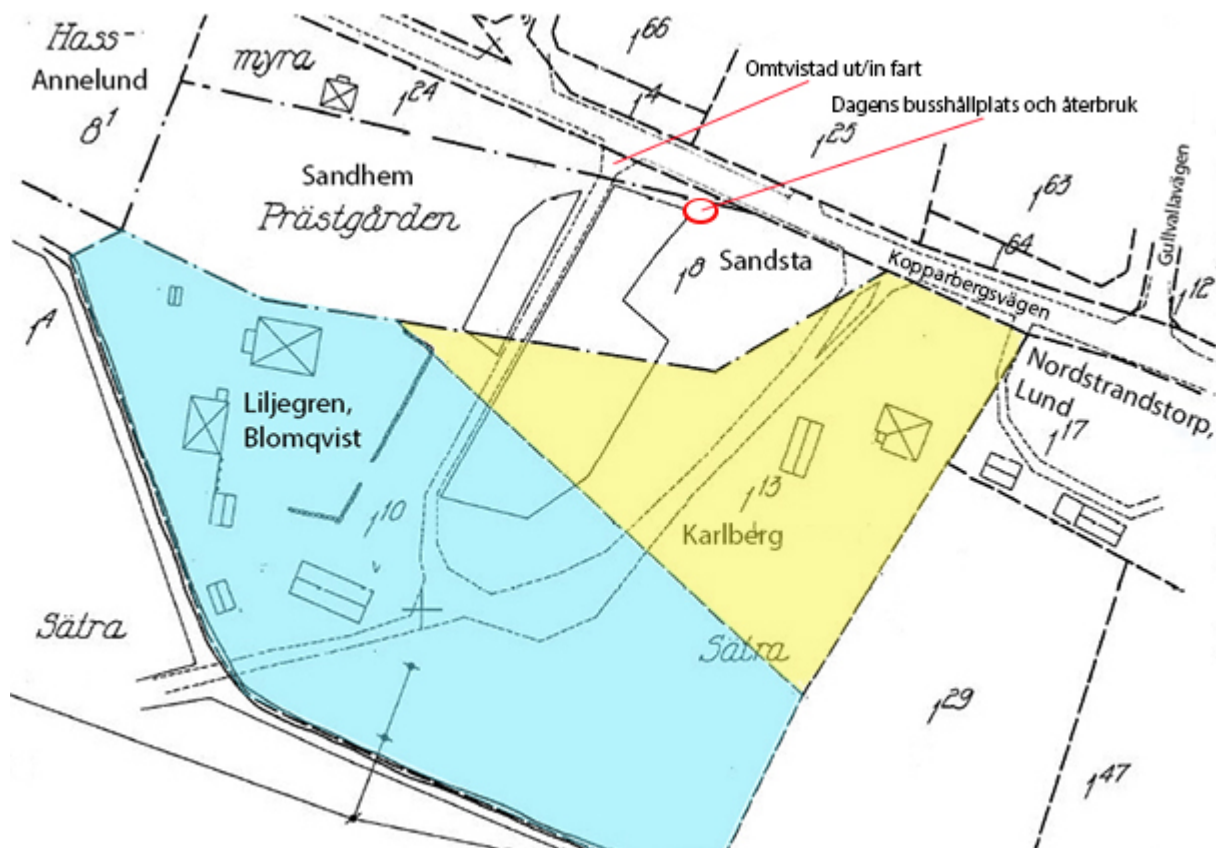
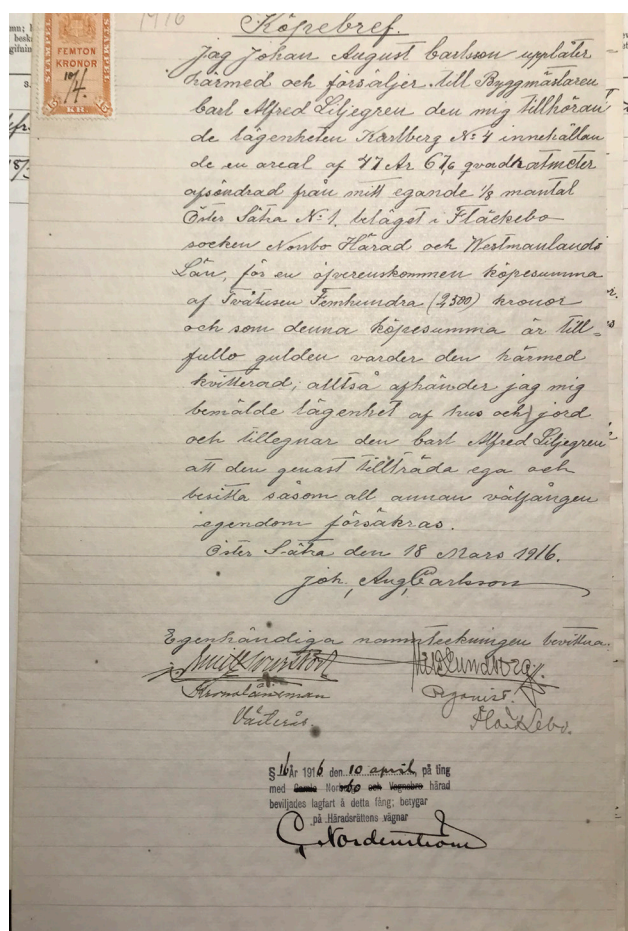
1929 gifter sig Liljegrens dotter Dagny med Johan Einar Ferdinand Blomqvist, som då flyttar in på övervåningen i vinkelbyggningen.

På hösten 1936 överlåter Liljegren såg och kvarnrörelsen åt dotter och måg, Dagny och Johan E.F. Blomqvist, och Liljegren flyttade till den nyinköpta gården Hebo. Familjen Blomqvist flyttar då in i huvudbyggningen.

Dagny och Johans dotter Barbro gifte sig med Hilmer Sandberg 1954, de flyttade då in på nedervåningen i vinkelbyggningen, tills arbete fick dem att flytta vidare.

Vinkelbyggningen brann ner i slutet på 1960-talet och blev aldrig uppbyggd igen.

Karlberg. Sättra 1:13

Karlberg inköptes av C.A. Liljegren 1915 då det avsöndrades från Carl-Jans gården. Men var uppenbarligen bebott och namngivet till "Karlberg" redan då av lantmäterihandlingarna att döma. Verkar ha varit bostad åt arbetsfolk vid kvarn och såg. Åren 1899-1902 fanns en maskinist vid namn Johan August Karlberg - undras om Karlbergnamnet härrör från honom? Tänkbart kan ju vara att byggmästare Liljegren byggde detta som arbetsbostad 1901 (huset utsatt på Härads-ekonomisk karta 1908) då han flyttade in i Kvarngården. Dvs just under den tid maskinisten Karlberg bodde där! Men i husförhörlängderna är det först 1926-40 som namnet Karlberg anges. Då fanns där mjölnare August Albin Winroth. Han ankom enl. husförhörlängden dit redan 1917 som mjölnardräng och ingick i staben av olika arbetare vid mjöl/såg-kvarnen. Karlbergbyggnaden revs någon gång under 1980-talet. (enl. hörsägen bodde en Olga Nyström på övervåningen på 1970-talet.) Men marken Sättra 1:13 ingick i den sammanläggning som gjordes med Kvarngården, Sättra 1:29, Prästgården 1:8 och Hassmyra 1:24 år 1969. Den fick vid den kommunala byggplanens uppdelning därefter reg.nr. Sättra 1:70.

Karlberg hade tre lägenheter, en på övervåningen och på nedervåningen två med vardera ett rum och kök. På övervåningen bodde mjölnare Albin Winrot med hustru Astrid och sonen Torsten. Boende på nedervåningen varierade över tid.

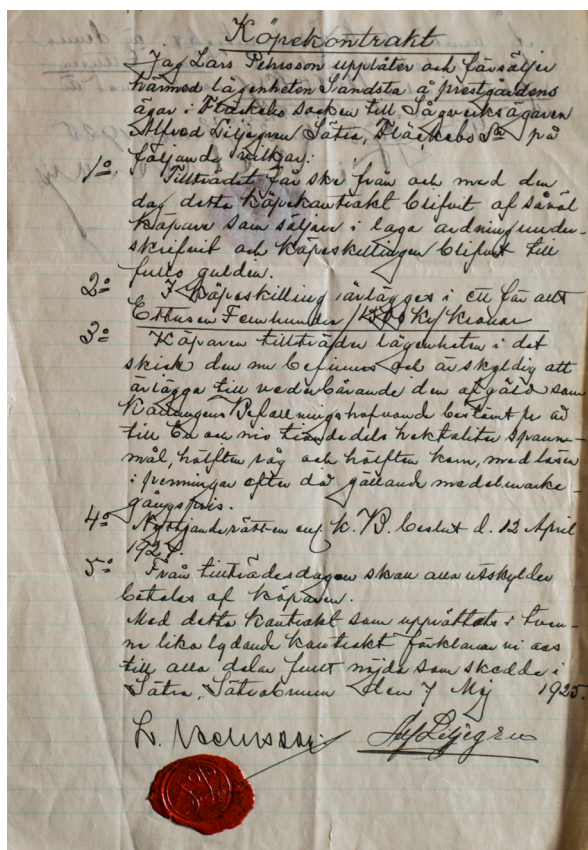
Karlberg, t.v. skymtar Kvarngården.

Foto: Privat

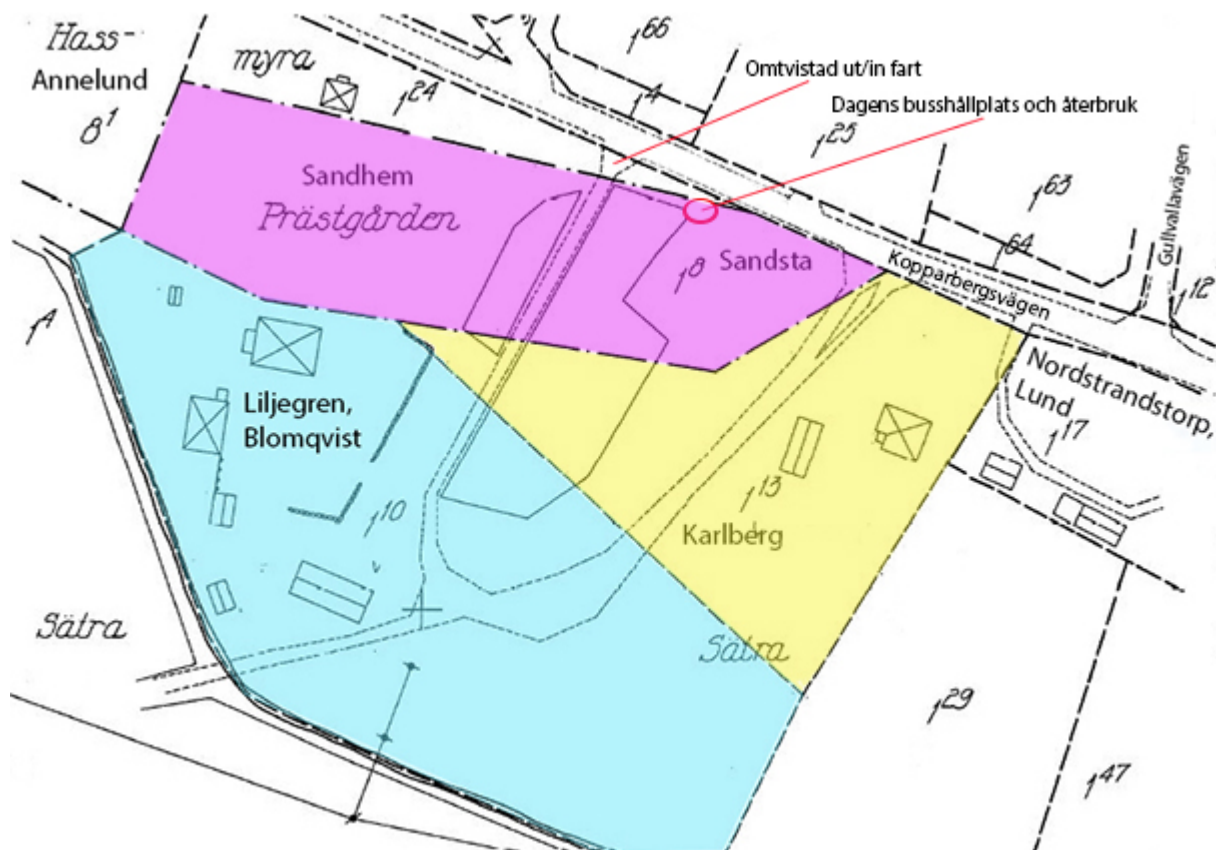
Personerna fr.v. syskonen Georg Larsson och Gerda Larsson/Johansson, vilka bodde i varsin lägenhet på nedervåningen.

Sandsta. På prästgårdsägorna (Prästgården 1:8)

1925 köper C.A. Liljegren lägenheten Sandsta på Prästgårds ägor från Lars Pehrsson:

Köpekontrakt 1925, mellan Liljegren och Lars Pehrsson.

Torpet kan ha byggts redan 1817 av Anders Nordstrand f. 1779.

Anders Nordstrand och hans ättlingar bebor torpet fram till 1875. Men redan 1865 flyttar en sonson, murare Edvard August Nordstrand till sitt nybyggda hus, en bit öster om barndoms-hemmet. Även detta hus kom därför att bära namnet "Nordstrandstorp". Det gamla Nordstrandstorp fick senare namnet Sandsta.

1874 anländer skomakaren Anders Gustaf Hedén och det kan ju ha varit därvid som det gamla Nordstrandstorp istället fick namnet Sandsta. Sista fasta boende flyttar 1940.

Målad tavla av brunnsgästen Edit Elfvén, 1933.

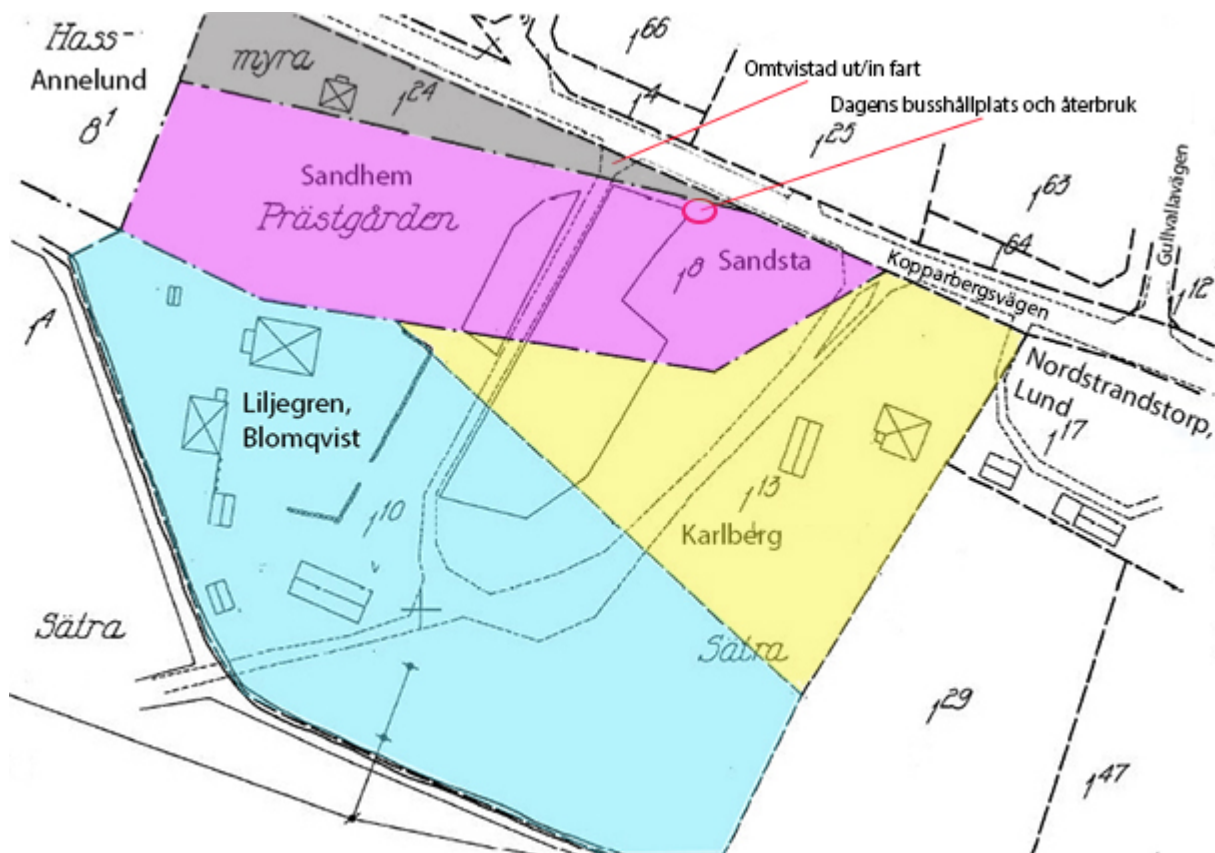
Tavlan i privata ägo.

Vinterfoto av Sandsta från öster.

Foto: Privat

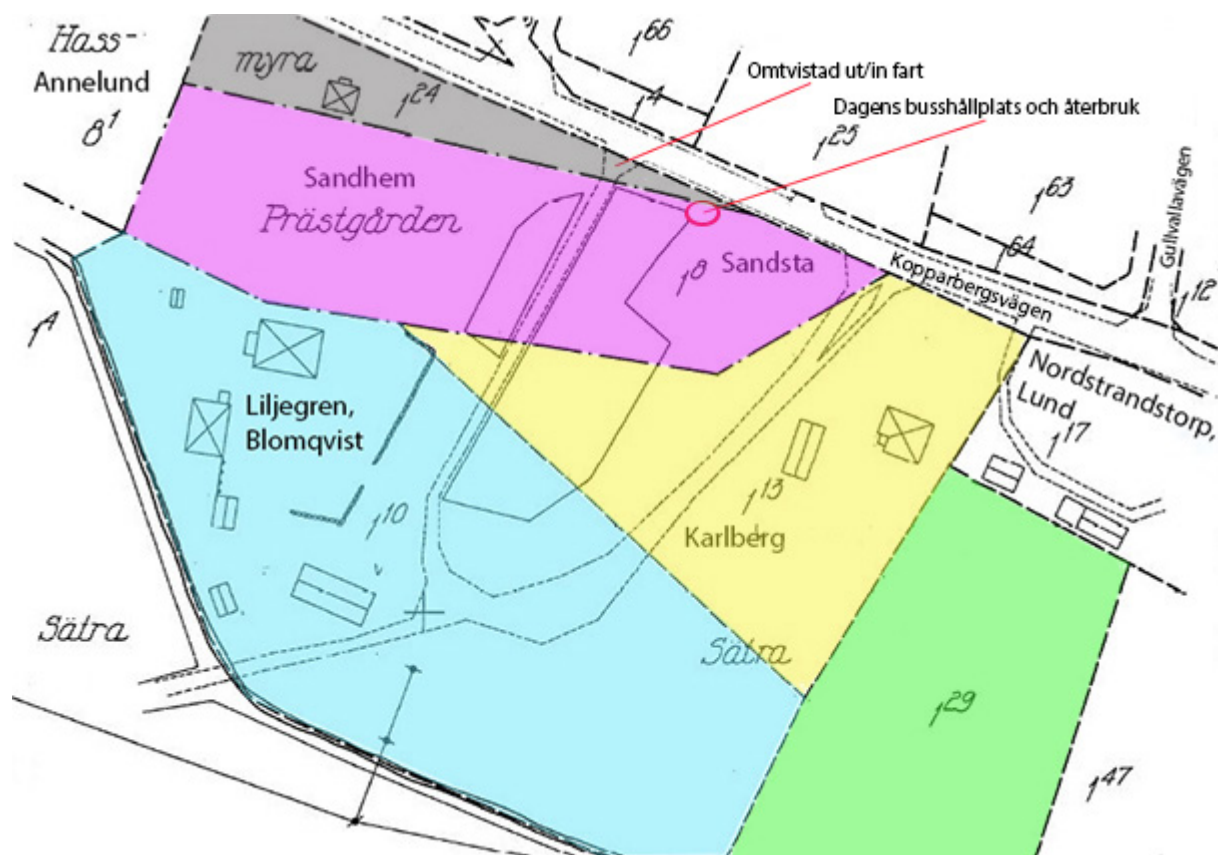
Efter kontroverser med ägaren av Sandhem 1:24, vilken störde sig på att Liljegrens verksamheter använde vägen i tomtens östra kil, köptes Sandhem (Hassmyra 1:24) in, och arealen utökades då ytterligare.

Sandhem, Ö.Sätra

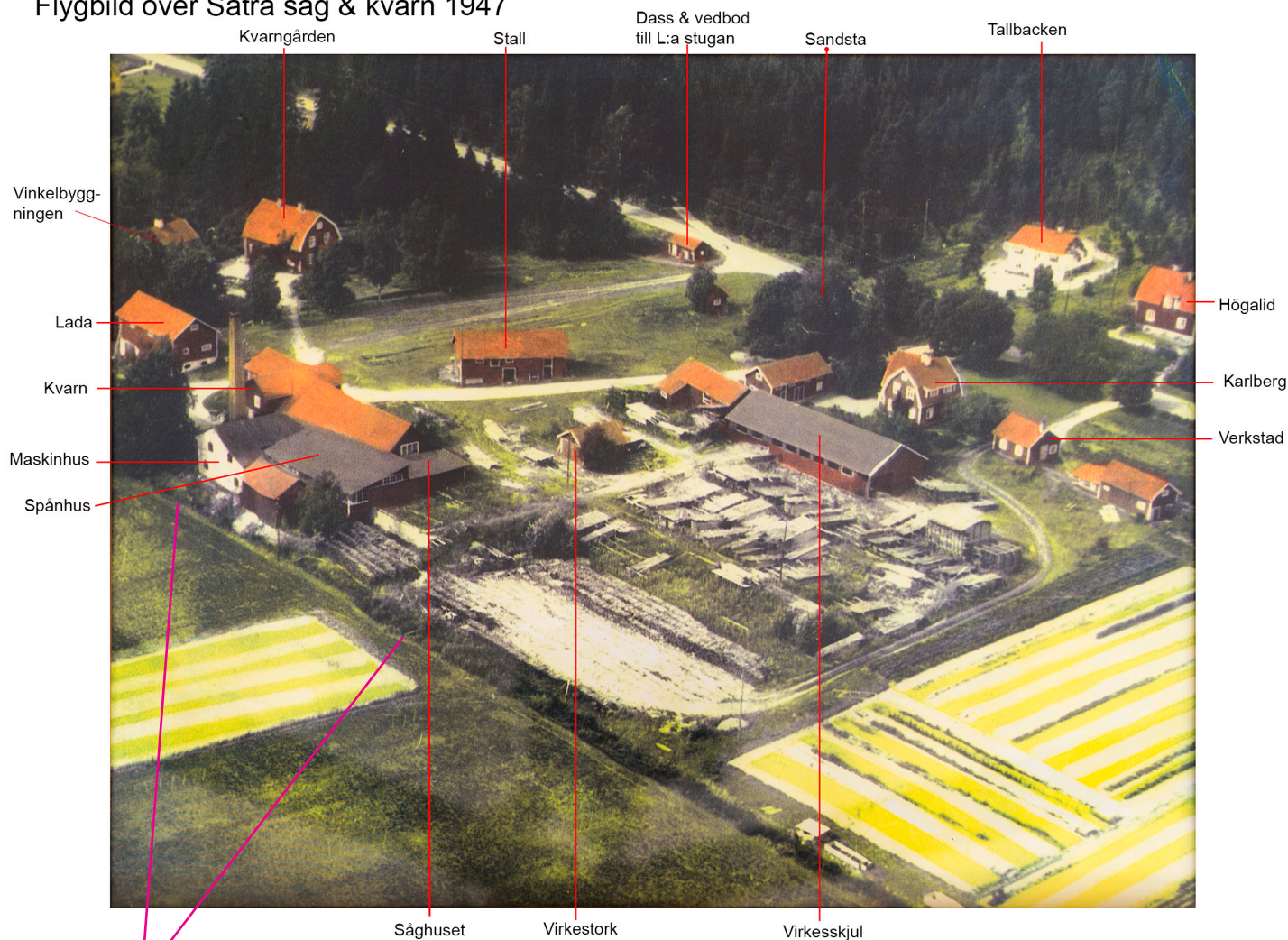
Foto: Hans E. Larsson

Alfred Liljegren köpte 1933 Sättra 1:29, av Carl-Jansgården eftersom sågverksamheten krävde mera utrymme.

Ett flygfoto över Sättra såg och kvarnområde från 1947 där vi ser byggnadernas placering. T.h. i bild, norr om Kopparbergsvägen syns Tallbacka, där Hilmer Eriksson bedrev sitt skomakeri och Högalid, där David Törnblom hade sitt snickeri.

Flygbild över Sättra såg & kvarn 1947

Bäcken som går på tvärs i bildens nederkant försörjde verksamheten med vatten till ångmaskinen.

Tre bilder från Fläckebo sockenfilm inspelad 1948-1949. Övriga i privat ägo.

Ångsågsbyggnaden t.v. och -kvarnen med dess höga skorsten. Ture Bäckström i framkanten.

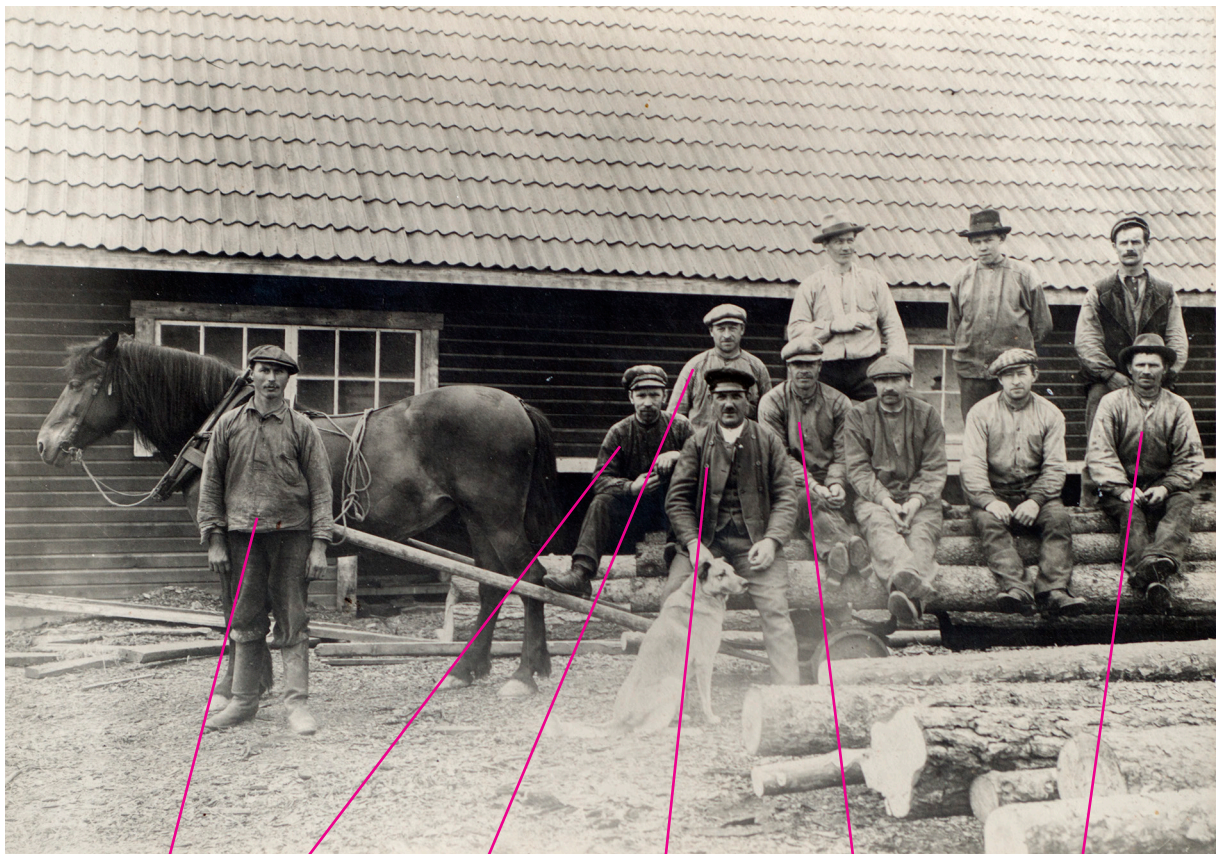
Sågen t.v. och kvarnen i mitten på bilden. T.v. Johan Blomqvist, mitten Ture Bäckström, t.h. okänd.

*Timmerstockar transporteras på räls med specialgjorda vagnar. I bakgrunden syns bastun söder om Carl-Jans.
Fr.v. Karl Filip Ekström och Johan Blomqvist*

Fr.v. okänd, Georg Larsson, okänd, okänd, Alfred Liljegren

Bergvall

Karl Axel Ekström

Georg Larsson

Alfred Liljegren

Martin Lindkvist

Henrik Andersson

Fr.v. Helmer Larsson, Georg Larsson och Arne Johansson.
Georg och Helmer Larsson, far och son.

Axel "Piccus" Ekström Änges, Helmer Larsson Ö.Sätra

Första bilen i verksamheten, enl. hörsägen fick vissa broar repareras efter dess framfart, p.g.a. bilens tyngd.